

Filosofie ve službách Pravdy

Co to vlastně znamená, když se pokoušíme reinterpretovat dávné řecké pojmenování FILOSOFIA tak, že navrhneme (dokonce s možností jisté opory v samotném Platónovi) pojmenování alternativní, totiž FILALÉTHEIA? Už v původní interpretaci, nejspíš legendárně připisované Pythagorovi, ale později znovu připomínané Sókratem (v Platónově Symposiu) je přítomna ta zcela zásadní a základní myšlenka, že filosof je ze všeho nejvíc (ne-li výlučně, rozumí se „jakožto filosof“) soustředěn a zaměřen na Pravdu, že po ní nanejvýš touží a že ji bezmezně miluje, ale že ji „nemá“, že není v jeho moci, že ji neovládá a nemůže ovládat, ale že – a to už dodáváme, i když to lze alespoň v některých směrech odvodit – se ve svém myšlení (a snad i jednání, zkrátka v celém svém životě, to ovšem už také rozšiřujeme) snaží sám sebe dát Pravdě k dispozici, nechat se sám Pravdou ovládnout, uznat její svrchovanost a ze všech sil jí sloužit. Rádl právě v tomto smyslu (v Útěše) vyslovil (a to téměř přesně sto let po mladém Karlu Marxovi, i když s malými úpravami), že to nejsme my, kdo „má“ pravdu, ale naopak že „pravda má nás“. Tak tedy: co toto pojetí znamená a k čemu nás může dovést? Především si musíme pokud možno přesně a plně uvědomit, že teprve po onom dějinně důležitém obratu v evropském myšlení, k němuž došlo (zajisté po delší přípravě, kterou tu musíme nechat nevyličenou) po Kantovi, tj. po konci osvícenství a s tímto koncem současném počátku tzv. „nihilismu“ (tj. „modernity“ v Nietzscheově smyslu, tedy specificky evropského nihilismu, který nesmíme zaměňovat s jinými „nihilismy“, jak je známe z jiných, mimoevropských kulturních tradic), a to na půdě tzv. romantismu, především pak romantismu velkých německých filosofů. A jak je vlastně možné, že na této podivné „půdě“ (a ještě ne hned, nýbrž až po Hegelovi) mohlo dojít k tak novému, převratnému pojetí a výkladu smyslu a poslání filosofie? Tím rozhodujícím momentem byl vynález odlišného pochopení úlohy „individua“, kterému se od té doby začalo říkat „subjekt“ – tedy pojmenováním, které kdysi (a původně) znamenalo pravý opak, totiž „objekt“. „To pravé“ se už od té doby nemůže chápat tak, že se samo nějak „individualizuje“, tj. rozpadá na individua, nýbrž „to pravé“ právě naopak ta individua potřebuje, musí je mít k dispozici. A protože ta individua nejsou, musí je nějak a někam „klást“, „položit“ a pak teprve je něčím pověřovat. A to právě znamená, že je musí „klást“ právě tak, aby je to „pravé“ (tedy v našem pojetí Pravda) pověřovat mohlo, tj. aby je nejen samo mohl oslovit a k něčemu vyzývat, ale aby ta individua na to vůbec slyšel, aby vůči tomu byla vnímavá. A na druhé straně aby výsledek toho, jak ta individua ony výzvy, které jsou jim (individuálně a situačně) adresovány, mohl mít nějakou „realnost“, nějaké „trvání“, aby něco ve světě a na svět mohlo doznat změnu a aby ta změna měla alespoň nějakou relativní pevnost, aby to byla „skutečná“ změna.

(Písek, 080125-4.)